

DUMITRU FURDUI

Cum arată acești oameni?

Din fiecare vacanță actorul se întoarce cu forțe noi și cu mai multă rivnă. Ce păcat însă că în fiecare an se întâmplă la fel! Deajuns să reentre pe poarta instituției, ca toate elanurile să i se spulbere, constatînd că de fapt, toate cele ce, în imaginația lui, s-ar fi schimbat, au rămas la locul lor. Așa, cu timpul, începe să-i înțeleagă pe actorii mai cu experiență pe care nu-i cîștigă niciodată nici o pornire entuziastă, nu-i înviorează nici un eveniment și care vorbesc despre teatru ca despre o obligație de care nu mai pot scăpa.

Și cum să nu fie actorul în vîrstă — fie chiar și cel mai realizat —, mai întotdeauna acrit de teatru, cînd toate cele se petrec veșnic cumva fără el, în afara lui, cînd planul instituției merge mereu în urma lui? Există o bucurie a creației, e vorba de o lumină care se citește pe fața unor oameni care veșnic înfăptuiesc ceva nou, care trăiesc conform cu ei înșiși. Dar ce legătură are asta

cu actorul? El merge pe stradă, plănuiind în minte cîrmele ale viitoarelor sale creații, dar cîte din ele vor avea o finalitate? Și atunci, întreaga lui muncă ocazională, nu devine precară? Priviți-l pe actorul entuziast sau, mai bine zis, amintiți-vi-l pe cel de acum douăzeci de ani, și-l veți vedea azi nevrînd să mai pomenească de rolurile în care a avut succes, de nenumăratele sale premii cu flori care s-au dus de mult, că se apucă de scris sau de pictat — asta în cel mai fericit caz, fiindcă de cele mai multe ori e pescar, rapidist sau bețiv.

Oare să fie asta numai o părere, numai un gînd amar care te apucă cîteodată? Sau e vorba de o realitate veșnică și insolubilă? Dacă există o posibilitate de a o evita, atunci să vedem în ce măsură actuala organizare a teatrelor, la noi, ar putea să-i dea cît de cît o rezolvare.

Nu ne îndoim că în forma în care teatrele funcționează astăzi la noi, există oameni potriviți.

Cum arată acești oameni? În primul rând, ca notă caracteristică pentru toți, rămâne, după părerea mea, o mare putere de muncă. Muncă continuă și răbdare. Curios e însă faptul că, aproape în fiecare din cazuri, nu e vorba de o muncă teatrală propriu-zisă. Voi încerca să dau o serie de exemple categorice. Ele nu vizează nici o persoană în concret, dar nu sînt nici, pur și simplu, ficțiuni. Alcătuiri, mai degrabă sintetice, s-ar dori cumva, înfățișări cu care, mai pretutindeni, ne întîlnim în climatul nostru de muncă, de inițiative, de așteptări.

Cum se manifestă, bunăoară, puterea de muncă a unuia? Îl vezi rar și întotdeauna cu schițe de decor în mînă. Are acasă reviste de teatru din străinătate, pe care le studiază dar nu le arată. Toată lumea îl știe, să zicem, afemeiat, dar el, doamne ferește, n-ar arăta-o. La ședințe ia cuvîntul și vorbește rar, apăsat. De fapt spune lucruri grave, dar nimeni nu ia poziție. Îi cunosc fermitatea și s-au obișnuit să-l numere printre acei tipi pito-rești pe care teatrul îi poartă după el, pe de lături. Se anunță în sfîrșit că s-a hotărît să facă ceva. De iese bine, cît de cît, tace și omologhează. Dacă a scrîntit-o, își publică intențiile prost înțelese. Se apropie cu prudență de cei talentați dar năuci, siguri de ei, dar cam slobozi la gură. Îi invidiază, dar numai pe jumătate. În relațiile cu unul din ei pare a-i spune tot timpul: prost mai ești frățioare; să am eu talentul tău...! De alții nu se apropie de fel: se teme. Sînt cei serioși ca și el. Pe aceștia îi pune la treabă. Într-o bună zi, nimeni nu se mai miră că acest om e numit într-o funcție de răspundere.

Altul: acesta e tacticianul. Știe precis ce oficialități vin la teatru în seara asta și stă pe aproape. Le zimbește și are oricînd ceva plăcut să le spună. E promițător de profesie, dar pe vorbele lui nimeni nu mai pune de mult preț. Totuși probabil că în unele împrejurări nu face promisiuni fără acoperire, sînt situații în care pînă și la el vorba e vorbă, fiindcă nu-mi închipui că s-ar mai bucura de atîta trecere, odată prins cu ocaua mică. Sau — dar nu, ar fi prea groaznic — pe undeva pînă și poltroneria să fie îngăduită actorului?

Și acum, pe alte coordonate, alt tip. Prietenul meu e actor.

Un om cu haz și drag de meserie. Te copleșește cu amănuntele despre felul cum gîndește cutare sau cutare rol. Publicul îl cunoaște de la televizor fiindcă în teatru îl vede din ce în ce mai rar. În ultimul timp vorbește de un volum de versuri care stă

să-i apară. Mereu prinde pe cîte cineva și-i citește din ele, apoi îl întreabă ce părere are. „Mda... desigur este...“, răspunde interlocutorul căruia pe o ureche i-a intrat și pe alta i-a ieșit. Odată, povestea cu voluptate cum într-un pod printre niște vechituri a dat de niște cărți rare. Altădată l-am văzut supărat. Ceruse directorului un rol fiindcă oricîte cărți i-ar apărea, în librărie, scena va reprezenta pentru el întotdeauna atracția cea mare. Imediat am ghicit că s-a prezentat șefului de la bun început cu aerul pe care-l avea acum, deajuns ca să nu reușească. Actorul nu poate să ceară roluri. Creația lui poate fi judecată aprioric, și asta îl rușinează. Directorul se încruntă și privește în lături. Asta înseamnă că nu-l crede în stare de o așa treabă și atunci, mai bine orice, decît continuarea unei asemenea discuții. Unde va găsi cuvintele potrivite să-i explice ce anume îl face să ceară piesa? De atunci, între el și director s-a încheiat un pact tacit. Se văd, discută, își spun anecdote, dar parcă șeful stă tot timpul să-i spună: „Fac asta cu o condiție. Nu mai pomeni niciodată de povestea aceea, și sîntem cei mai buni prieteni“. Stau și mă crucesc. Directorului cu pricina îi trebuie piesa asta. El, cunoscut, are planul de încasări la pămînt, și o piesă ca asta i-ar aduce public în sală. Ba poate, dacă i-ar fi trecut prin cap ideea punerii ei în scenă, înainte ca propunerea să vină tocmai de la „cel interesat“, amicul meu ar fi primit rolul ca sarcină. Dar așa? Ce s-ar întîmpla dacă toți salariații ar proceda așa? S-ar pune pentru fiecare actor o piesă în scenă. Asta înseamnă că profilul teatrului s-ar defini de la sine printr-o imensă contribuție, și atunci care mai e rolul directorului?

Mergi și corectează-ți în liniște foile acasă. prietene.

Directorul tău e unul din cei pomeniți înainte.

Doamna Bulandra te-ar fi scos de urechi din grămadă pentru rolul ăsta. Dar doamna Bulandra nu mai este. La 85 de ani îl înfruntase pe primar pentru un supliment de cîteva sute de lei la fondul de salarii. Voia să-l treacă pe un actor de la categoria a V-a la a IV-a și nu avea cum. „De ce nu stă acasă?“. Așa se întrebau, și pe atunci, mulți. Culmea e că n-o făcea din filotimie. Lucia Sturza Bulandra nu era un om de suflet. O făcea din cînstă și din calcul. Dar va trebui să mai treacă vreme ca omul de teatru să-și dea seama că succesul scenic al celui de lîngă el, e succesul lui propriu, ca să nu-l zădărnicească.

